

कटकेषु परेषु च" भारते विराटपर्वणि ८७१ श्लोकः ।

कटकट लि० कटप्रकारः प्रकारे द्वित्वम् । १। अत्यन्तातिशयिते
सर्वोत्कृष्टे २ महादेवे पु० "नमोनाभाव नाध्याय नमः कट-
कटाय च" भा० शा० २८६ अ० शिवनामोक्तौ । अत्यन्तातु-
करणे षष् कटकटा तदनुकरणशब्दे अव्य० । "ततः कट-
कटायद्धो बभूव सुमहात्मनोः" भा० व० १५७ अ० ।

कटकार लि० कटं करोति क-अण् उप० स० । १। कट-
कारिणि यित्तिभेदे "शूद्रायां वैश्यतचौथ्यात् कटकारः
इति सूतः" उभयसोक्ते २ वृत्तसङ्ग्रहभेदे पुंस्त्री स्त्रियां
ङीष् । "वशिष्टयापतस्त्रेषां केचित् पारवशास्तथा ।
वैशानसेन केचित् केचित्प्रागवतेन च । वेदशास्त्रावब-
न्धासौ भविष्यन्ति कलौ युगे । कटकारास्ततः पञ्चानु-
गारावचगणाः सूताः" । उभयसा तेषां कलौ वैशानसा-
दिसंशर्गेण वेदधर्म्मनिष्ठत्वप्राप्तिः वैष्णवत्वप्राप्तिचोक्ता । क-
किप् । कटकटयत् "एरकां कटकटया" भाग० १, २, १६ ।

कटकिन् पु० कटकोऽप्यस्य इति । १। पर्वते त्रिका० २ कटकयुक्ते लि०

कटकीय लि० कटकाय वलयाय हितः अपूपा० क । वल-
वशोधने खर्खादौ पक्षे यत् । कटक्य तत्पार्थे लि० ।

कटकील पु० कटति वर्णति स्रवति कट-अच् कटस्य निष्ठी-
वनरूपजलस्य कोलः वनीभावे यत् कुल-संस्थाने आ-
धारे षञ् वा । पतदुपछे (पिकदानो) त्रिका० ।

कटखादक लि० कटमपि खदति-खाद-खुल् । १। सर्वभक्षके
श्वखादके २ जम्बुके पुंस्त्री कटखावरणस्य खं मध्यस्थि-
तच्छिद्रमस्ति अद-खुल् । काचनिर्मितकलसे तस्य जिह्वा-
भावात् तथात्वम्" मेदि० ।

कटघोष पु० कटप्रधानोघोषः आभेरपङ्क्तिः । प्राग्देशभवे पाम-
भेदे ततः "प्राचां कटादेः" पा० जातादौ क । कटघोषीय
तज्जातादौ लि० । एवं कटपल्लव कटनगरी कटपङ्क्ति इत्या-
दयः प्राग्देशस्थितपामभेदेषु । ततः जातादौ क कटपल्लवीय
कटनगरीय कटपङ्क्तिय इत्यादयः तत्तदुपामजातादौ लि०

कटकट पु० कटं यत्र कटति ज्वालयति ज्वाहणोति कट-वा०
अच् । १। श्लो "कटकटाय भावाव नमः पञ्चपलाय च"
अन्विपु० "खलो कालकटकटः" भा० अतु० १७ अ० । शिव-
नामसु कालान्मिरूपतया तस्य कालकटकटनामता । उप-
कारात् वज्रज २ खर्खे २ चित्तकटके तस्य तज्जामनामत्वात्
३ मण्येये च । मण्यपतिकल्पे याज्ञ० सूतौ "मितस्र संमि-
तस्य तथा याज्ञकटकुटी । कुम्भाण्डो राजपुत्रचेत्यन्ते
ज्वाहणान्वितैः" "मितस्रस्मितादिभिर्विनायकस्य ना-

मभिः स्नाहानैर्जुहुयादिति" मितान्नरायासुक्तेः ।

कटकट्टेरी स्त्री कटकटं वज्रजं सुवर्खन्तु कानि मोरवति
रैर-गतौ अण् उप० स० अणन्तत्वात् ङीप् गौ० ङीष्
वा । १। हरिद्रायां त्रिका० तस्याः खर्खं ह्युत्थपीतवर्णत्वात्
तथात्वम् । २। हरिद्रायां रत्नमाला "नीलोत्पलो-
शीरकटकट्टेरी" सुश्रु०

कटदानम् न० कट देहावर्त्तनं दीयतेऽत दा-ल्युट् । भग-
वतः पार्श्ववर्त्ताख्ये (करोटदेखोया) कर्म्मणि । तन्निमित्तो-
त्सवादि भाद्रपदौ कटदश्यादौ सव्यायां अव्ययलमध्यपा-
दयोगेन कार्यम् । "प्राप्ते भाद्रपदे मासि एकादश्यां चिते
ऽह्नि । कटदानं भवेद्विष्णोर्महापूजा प्रवर्त्तते" एका०
त० वराहपु० । "कटदानं पार्श्वपरिवर्त्तः" रघु० । अत्र
कालव्यवस्था उत्थानैकादश्याशब्दे ११०७८ उक्ता ।

कटपूतन पु० कटस्य श्वस्य पूतं पवित्रतां तनोति तन+अच् ।
प्रेतभेदे । "वान्नाश्रुत्काहसः प्रेतो विप्रोधर्म्मात् स्वका-
च्छ्रुतः । अमेध्यकुणपाशीत्यात् क्षत्रियः कटपूतनः" मनुः
अमेध्यकुणपभणकत्वं तस्य धर्म्मोऽप्यनेन दर्शितः ।

कटग्रू पु० कटे श्शयाने प्रवते प्रूङ् गतौ किप् नि० दीर्घश्च ।
२ महादेवे तस्य श्शयानवासित्वात् तथात्वम् । कटं श्शयानं
प्रवते कटेन श्वेन प्रवते वा । २। राक्षसे २ विद्याधरे च
मेदि० तयोः यथाक्रमं श्शयानवासित्वात् प्रेतवाहनत्वाच्च
तथात्वम् । कटेन देवनसाधनद्रव्येण प्रवते । ३। अक्षदेवके
लि० मेदि० । कटात् समयत्वात् आचारात् तमतिक्रम्य प्रवते ।
५। कामचारिणि लि० । कटं नलहृत्प्रं प्रवते । ६। कीटभेदे
च उज्ज्वलदन्तः

कट(टि)प्रोथ पुंन० कटस्य कथाः कटेर्वा प्रोथोमांसपरिण्डः ।
१। स्त्रिचि कटिदेशस्ये मांसपरिण्डे, अमरः ।

कटभङ्ग पु० कटस्य सैन्यसंघस्य भङ्गो यस्मात् । १। सैन्यसंघ-
भङ्गहेतौ नृपसूक्तौ । कटानामोपधीनां भङ्गः केदनम् ।
२। शस्त्रानां हस्तादिना छेदने च मेदि० ।

कटभी स्त्री कट इव भाति भा-कगौरा० ङीष् । १। ज्योतिष्मती-
जतायाम् राजनि० । २। जताभेदे भावप्र० । सा च "कटभी
स्नादुष्या च मधुरेणुः कटम्बरः । कटभी तु प्रमेहार्थो-
नाहोत्रणविपक्रमीन् । हन्युष्या कफकुष्ठौ कटूश्चा च
कीर्त्तिता । तत्फलं तुवरं श्रेयं विमेषात् कफशुक्ल-
हृत् । भा० वप्र० उक्तपथ्यावगुणा । २। अपराजितायाश्च
अज्ञापयाजिता (कांटागिरीण) वृक्षभेदः रत्नमाला ।
कटमालिनी स्त्री कटानां किष्काद्योषधीनां माहा बाधनस्ये-